

Бондар Вікторія

слухач магістратури МП-ПД-921

Мамченко Діана

слухач магістратури МП-ПД-921

Кононець Віта Петрівна

доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

МЕТОДИКА ОПИТУВАННЯ ДИТИНИ, ЯКА ОПИНИЛАСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

По своїй суті терміни «опитування» та «допит» є тотожними поняттями та мають на меті отримання від особи певну інформацію, що стосується сутісправи. У національному законодавстві використовуються обидва терміни. Переважно термін «допит» зустрічається в процесуальних кодексах (наприклад, КПК України, ЦПК України), термін «опитування» зустрічається в міжнародних документах та деяких законах (наприклад, Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»).

Опитування дитини вимагає від особи, яка його проводить, знання не тільки законодавства, а також знання вікових та індивідуальних особливостей дитини, індивідуального підходу, досконалої та ретельної підготовки, що включає в себе: вивчення матеріалів справи, ознайомлення з всебічними даними про дитину, складання плану опитування, залучення спеціалістів, правильного вибору тактики опитування та місця проведення допиту.

Дитина може бути опитана поліцейським (ювенальним інспектором) різного віку та в різних ситуаціях під час будь-якого контакту. Як правило така дія, як опитування має наслідок – складання та підписання документу, в якому відтворюється все, що сказала дитина. В інших ситуаціях опитування дитини, від неї можуть бути відібрані пояснення за наявності їзгоди та здатності в силу свого віку та індивідуальних особливостей висловлювати свою думку.

Акцентуємо увагу, на тому що, Сімейний кодекс містить прогресивну статтю 171, положення якої наближають національне законодавство до міжнародних та регіональних стандартів. Міжнародні та європейські стандарти зобов'язують Україну забезпечити дитині, право вільно висловлювати свої погляди з усіх питань, що стосуються її, і цим поглядам має приділятися на-

лежна увага. Зцією метою дитині надається право бути заслуханою під час будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що стосується дитини, безпосередньо або через представника у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства.

Стаття 35 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства.

Опитування дитини

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення:

a) проведення опитувань дитини без необґрунтованої затримки, відразу після повідомлення фактів компетентним органам;

b) проведення опитувань дитини, якщо це необхідно, у спеціально обладнаному та прилаштованому для цих цілей приміщенні;

c) проведення опитувань дитини особою, спеціально підготовленою для цих цілей;

d) проведення всіх опитувань дитини одними й тими самими особами, якщо це можливо та де це доцільно;

e) якомога меншої кількості опитувань і настільки, наскільки це є вкрай необхідним для цілей кримінального провадження;

f) можливості супроводження дитини її законним представником або, де це доцільно, дорослим, якого вона сама вибирає, якщо стосовно цієї особи не буде винесено мотивованого рішення про інше.

2. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення можливості запису на відеоплівку опитування жертви або, де це доцільно, свідка дитини та прийняття таких відеосвідчень як доказу в суді згідно з нормами її національного законодавства.

Тому проведення допиту за методикою «зелена кімната», призначена для роботи з дітьми, які постраждали внаслідок злочини стали свідками сексуального насильства або експлуатації, інших злочинів, або такими, які підозрюються в скоєнні злочинів, за допомогою спеціальних методик, дружніх до дитини.

«Зелена кімната» – це спеціально організована система заходів, що має на меті забезпечити законність, гуманність та ефективність кожного рішення щодо дитини, яка потрапила у конфлікт із законом чи перебуває у контакті із законом.

Основна мета проведення опитування в такій кімнаті – запобігання повторній травматизації психіки дитини в ході слідчих та процесуальних дій за допомогою спеціальних методик та створення психологічно комфортної атмосфери, так і технічного оснащення, що дозволяє коректно вести відеозапис допиту та в подальшому використовувати його для ведення слідства без здійснення повторних допитів. Організація роботи здійснюється на основі індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням її вікових та психологічних особливостей.

«Зелена кімната» допомагає дітям відчутти домашню атмосферу, сприяє довірливому спілкуванню з дорослими. Система роботи в «зелених кімнатах» враховує вікові та психологічні особливості як тих дітей, котрі перебувають у конфлікті (скоїли правопорушення або злочини), так і тих, що є в контакті із законом (стали жертвами або свідками злочину чи правопорушення). Для цих дітей необхідні особливі, порівняно із дорослими, юридичні процедури, соціальний супровід, психологічна допомога та реабілітаційні послуги. Саме такі процедури мають здійснюватися в спеціально обладнаних приміщеннях. Врахування потреб вищезазначених груп дітей є свідченням гуманності держави, виявом її соціального та правового характеру, спрямованості на допомогу та врахування потреб та інтересів кожної дитини.

Організація роботи здійснюється на основі індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням її вікових та психофізіологічних особливостей. Як співробітник поліції вважає, що підліток потребує додаткової допомоги, то запрошується відповідний фахівець – психолог або педагог. У разі виявлення факторів, які негативно впливають на поведінку дитини, фахівцям вивчаються пропозиції щодо усунення та рекомендації стосовно проведення подальшої профілактичної чи психологічної роботи.

Відповідно вимог Закону України «Про Національну поліцію»:

- стаття 33. «Опитування особи» поліцейський може провести опитування неповнолітніх тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога.

Таким чином, головною метою створення і функціонування «зеленої кімнати» для дітей є соціальний і правовий захист дітей, виявлення та документування злочинної діяльності, спрямованої на дітей чи за участю дітей. «Зелена кімната» може також використовуватися для проведення заходів щодо психологічної профілактики та корекції відхилень у поведінці дітей, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють учиненню дітьми злочинів і правопорушень.

1. Конвенція ООН про права дитини. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

2. Керівні принципи Комітету Міністрів Ради Європи щодо судочинства, дружнього дитині. URL: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ecom-icrime/trafcking/projects/tres/Guidelines_cChild_Friendly_Justice_Ukr.pdf

3. Керівні принципи ООН з питань правосуддя у справах, пов'язаних із участю дітей - жертв та свідків злочинів. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1014.4020.0>.

4. Про затвердження Змін до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 25.06.2020 № 488. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0738-20#Text>

5. Алгоритм роботи працівників Національної поліції з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи щодо захисту дітей, які постраждали від насильства» для використання в роботі навчального полігону «Кризова кімната, дружня до дитини //Методичні рекомендації// Бахчев К.В., Кононець В.П., Павлова Н. В., Плетенець В.В., Рогальська В.А., Зімбаровська М.О., Гаркуша А.Г. Вид: Імпакт. Дніпро.- 2020. С.135.